

Woody Allen

Autobiografia

İKAR

Mimochodom

Woody Allen

Autobiografia

Mimochodom

Preložila Alexandra Strelková

IKAR

Woody Allen
APROPOS OF NOTHING

Copyright © 2020 by Woody Allen
Translation © 2022 by Alexandra Strelková
Cover design by Leo Scherfig
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

Z anglického originálu *Apropos of Nothing*
(Arcade Publishing, an imprint of Skyhouse
Publishing, Inc., USA 2020)
preložila Alexandra Strelková.
Redigoval Jaroslav Hochel.
Obálku podľa originálu upravil Augustín Putera.
Technická redaktorka Helena Oleňová.
Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava v roku 2022
ako svoju 1 919. publikáciu v elektronickej podobe.
Sadzba a zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o, Bratislava.

ISBN 978-80-551-8391-6

*Pre moju Soon-Yi.
Zobala mi z ruky
a zrazu som o tú ruku prišiel.*

Tak ako Holden Caulfield nemám ani ja rád tie dickensovské životopisné omáčky v štýle Davida Copperfiel-
da, ale v tomto prípade zaujme zopár detailov zo života
mojich rodičov hádam aj viac než čítanie o mne. Otec bol
z Brooklynu, z čias, keď tam boli ešte farmy, v detstve
zbieral loptičky pre vtedajších začínajúcich Brooklyn Dod-
gers, bol to šikovný stratég v biliarde, stávkar, drobný, no
rázny Žid vždy v elegantnej košeli a so starostlivo ulíza-
nými a nablýskanými vlasmi – à la George Raft v gangster-
ských melodrámach. Nemal strednú školu, v šestnástich
sa dal k námorníkom a bol v popravnej čate, ktorá poslala
vo Francúzsku na smrť amerického vojaka za znásilnenie
miestneho dievčaťa. Bol to prvotriedny ostrostrelec, oven-
čený metálmi, vždy rád stláčal spúšť a pištoľ mal pri sebe
až do smrti – ešte aj ako storočný s hustou striebornou
hrivou mal dokonalý zrak a ostrú mušku. Raz v noci po-
čas prvej svetovej vojny zasiahol ich loď kdesi v ľadových
európskych vodách delostrelecký granát. Loď putovala
ku dnu. Prežili len traja chlapíci, ktorým sa podarilo pre-
plávať nemálo kilometrov k brehu a pokoriť Atlantik. Jed-
ným z nich bol on. Nechýbalo teda veľa a nemusel som sa
vôbec narodiť. Vojna sa skončila. Otec môjho otca prišiel
k nejakým peniazom a syna si rozmaznával, priam neho-
rázne ho uprednostňoval pred dvomi ďalšími, nasprostas-
tými potomkami. Myslím tým reálne hlúpymi. Keď som

bol malý, jeho sestra mi pripomínala cirkusového klauna. Jeho neduživý, poblednutý a tak trochu slabomyseľný brat sa premával po brooklynskej štvrti Flatbush a predával noviny, až kým sa nerozpustil ako tenká oblátka na jazyku. Vetchý, vetchejší a už ho nebolo. Ocko kúpil svojmu milovanému námorníčkovi fakt fajné auto a môj ocko na ňom prebrázdil povojnovú Európu. Starý pán, teda môj dedo, stihol zatiaľ prihodiť niekoľko núl k sume na bankovom konte a začal fajčiť kubánske cigary. Bol jediným Židom medzi obchodnými cestujúcimi v biznise s kávou. Môj otec preňho vybavoval, čo prišlo, a jedného dňa prechádzal s nákladom kávových vriec okolo súdnej budovy, práve keď si dolu schodmi vykračoval hviezdny drsniak tých čias Kid Dropper. Kid nasadol do auta a akýsi lúzer menom Louie Cohen naň vyskočil a do predného skla vypálil štyri guľky. Otec len stál a vyjavene civel. Často mi o tom rozprával na dobrú noc a bavilo ma to oveľa viac než dobrodružstvá zajačika Petríka a jeho kamarátov.

Otcov otec zatiaľ podnikal ďalej. Zakúpil celú flotilu taxíkov a niekoľko kín vrátane kina Midwood, v ktorom som sa v detstve skrýval pred realitou, ale to bolo až neskôr. Najprv sa bolo treba narodiť. Skôr než nastal tento vesmírny minitresk, starý pán sa v záchvate maniakálnej eufórie odviazal na Wall Street, a asi je vám jasné, kam tým mierim. V jeden štvrtok to na burze riadne krachlo a dedko, ktorý hral vždy vo veľkom štýle, vyšiel na mizinu. Bolo po taxíkoch, bolo po kinách, šéfovia kávového biznisu povyskakovali z okien. Zrazu sa pán otec musel starať o svoj prísun kalórií sám a začať sa obracať. Pracoval ako taxikár, prevádzkoval biliardový klub, púšťal sa do rôznych pochybných podnikov a prijímal stávky na dostihoch. V lete si zarábal tým, že vybavoval pre mafiána Alberta Anastasiu akési pochybné kšefty na dostihoch

v Saratoge. Aj o týchto letných služobkách mi rozprával pred spaním. Ten život sa mu páčil. Štýlové obleky, štedré diéty, sexi dámy, no a potom sa nejakým zázrakom zoznámil s mojou mamou. Strih. To, ako sa mu podarilo dať dokopy s Nettie, je záhada minimálne na úrovni vesmírnej temnej hmoty. Hodili sa k sebe asi ako Hannah Arendtová a Nathan Detroit. Zhodli sa jedine v názoroch na Hitlera a moju žiacku knižku. Napriek všetkému verbálnemu krviprelievaniu vydržalo ich manželstvo sedemdesiat rokov – tipujem, že to spravili jeden druhému natruc. Som si však istý, že sa mali radi, takým svojským spôsobom, ktorý chápu len niektoré ľudozhružské kmene na Borneu.

Na maminu obranu musím povedať, že Nettie Cherryová bola úžasná žena, veľmi bystrá, pracovitá a obetavá. Verná, milujúca, cnostná, ale fyzicky nie veľmi príťažlivá. Keď som neskôr o mame poznamenal, že vyzerá ako Groucho Marx, ľudia si mysleli, že žartujem. Na staré kolená ju postihla starecká demencia a zomrela vo veku deväťdesiatšesť rokov. Napriek senilite to bola až do konca života notorická kverulantka, ktorá umenie šomrať dotiahla na skutočne profesionálnu úroveň. Otec bol aj po deväťdesiatke neustále čulý a spánok mu nenarušovali nijaké starosti ani obavy. V podstate ho nijaká myšlienka netrápila ani v bdelom stave. „Ak nemáš zdravie, nemáš nič,“ bolo jeho životnou filozofiou, múdrosť to hlbšia než celé západné myslenie vo svojej komplexnosti, výstižnejšia než proroctvá z čínskych koláčikov šťastia. Zdravie mu slúžilo. „Nič ma netrápi,“ chválieval sa. „Čo by aj takého hlupáka mohlo trápiť,“ trpezlivo mu donekonečna vysvetľovala mama. Mala päť sestier, jednu škaredšiu od druhej, no najškaredšia z krdľa bola jednoznačne ona. Ako by som to... Povedzme, že Freudova teória oidipovského komplexu, keď chcú chlapani zabiť svojich otcov

a oženiť sa s vlastnou matkou, v mojom prípade stroskotáva na celej čiare.

Mama bola tá lepšia, zodpovednejšia, úprimnejšia a zrelšia polovička mojich rodičov, no ja som, žiaľ, mal aj tak radšej ľahkovážnejšieho záletníckeho otca. Všetci ho mali radšej. Asi preto, že bol vždy milý a veselý a sršal láskavosťou, zatiaľ čo mama nikomu nič len tak nedarovala. To ona držala rodinu nad vodou. Pracovala ako účtovníčka v kvetinárstve, viedla domácnosť, varila, platila účty a myši mali u nás v pasciach vždy čerstvý syr. Otec medzitým vyberal z rodinnej kasy dvacky, aj keď si to vlastne nemohol dovoliť, a strkal mi ich do vrecka, kým som spal.

Keď sa mu za tie roky stávkovania sem-tam podarilo niečo vyhrať, užili sme si to všetci. Stávkoval dennodenne, za každých okolností, bol to priam náboženský rituál, jediný, ktorý dodržiaval. Či odišiel z domu s jednodolárovkou, alebo so stovkou, vždy všetko utratil. Že na čo? Nuž, na oblečenie a iné životné nevyhnutnosti, ako hračkárske golfové loptičky, ktoré sa kotúlali nakrivo a švindľoval s nimi pred kamarátmi. A ešte na mňa a moju sestru Letty. Rozmaznával nás vo veľkom štýle ako kedysi dedo jeho. Tak napríklad: Svojho času pracoval ako čašník vo štvrti Bowery, po nociach, bez platu, len za prepitné, a ja som si každé ráno – vtedy som už chodil na strednú – našiel na nočnom stolíku päť dolárov. Iné decká dostávali vrečkové päťdesiat centov, možno dolár na týždeň, ja som mal päť na deň! Čo som s nimi robil? Míňal som ich na jedlo a všelijaké kúzelnícke pomôcky a hrával som karty a kocky o peniaze.

Vždy ma bavila mágia a vypracoval som sa na amatérskeho kúzelníka. Najradšej som mal aktivity, ktoré sa dali robiť osamote. Trénoval som rôzne triky, cvičil na klarinete alebo písal. To všetko len preto, aby som nemusel

prichádzať do styku s inými ľuďmi, ktorých som z akéhosi nepochopiteľného dôvodu proste nemal rád alebo som im jednoducho nedôveroval. Hovorím „z nepochopiteľného dôvodu“, lebo pochádzam z obrovskej a milujúcej rodiny, kde sa ku mne všetci správali veľmi pekne. Asi som sa už narodil ako darebák. Jednoducho som si pekne v súkromí nacvičoval triky s kartami a mincami, rôzne švindly, falšné ťahy a premiešavanie, rozdávanie zospodu či schovávanie kariet v rukáve. Ako správny podliak som sa od vyťahovania králikov z klobúka ľahko preorientoval na fixľovanie s kartami. S predispozíciou na nečestnosť po otcovi som čoskoro mastil poker, ošklbával nič netušiacich spoluhráčov, rozdával druhú kartu namiesto prvej, blafoval pri prekladaní a kasíroval celý bank.

Ale dosť už o mne a o mojich darebáckych začiatkoch. Porozprával som vám o rodičoch, no ešte stále sme sa nedostali k tomu, ako sa vlastne mame jej malý naničhodník narodil. Otec si šarmantne plával životom, no mama, ktorá sa každodenne starala o našu existenciu, bola vždy vážna a nebola s ňou veľká zábava. Nemala síce školy, ale bola prirodzene inteligentná, patrične hrdá na svoj „sedliacky rozum“. V mojich očiach bola vždy až príliš prísna a neustále mi s niečím pílila uši, ale to len preto, aby zo mňa „niečo bolo“. Keď som mal päť či šesť, dali mi spraviť IQ test, a hoci vám neprezradím výsledok, mamu ohromil. Odporučili ma do školy pre mimoriadne nadané deti v rámci Hunter College. Do školy ma vodili metrom mama alebo teta, no dlhá cesta z Brooklynu na Manhattan bola pre ne príliš namáhavá, a tak som sa pekne-krásne vrátil na štátnu 99. základnú školu, školu pre zaostalých učiteľov. Školy som všeobecne neznášal, takže z Hunteru by som si toho asi aj tak veľa neodniesol. Mama ma ustavične sekírovala a čudovala sa, ako môže byť niekto s takým

vysokým IQ v škole taký sprostý. Aby ste mali predstavu o mojich školských „výkonoch“: na strednej som sa dva roky učil po španielsky, no keď som nastúpil na Newyorskú univerzitu, dal som sa rovno k začiatočníkom a začal opäť úplne od nuly. Verili by ste, že som vyletel zo skúšky?

Mamina sedliacka inteligencia nemala presah do kultúry a ani ona, ani otec – jeho vzdelanie sa začínalo a končilo pri bejzbale, kartách či filmových kovbojkách s hopkajúcou postavičkou Billa Cassidyho – ma nikdy, ani len jeden jediný raz nezobrali do divadla, kina alebo múzea. Prvé predstavenie na Broadwayi som videl v sedemnástich a výtvarné umenie som začal objavovať sám, keď som blicoval – múzeá boli zadarmo alebo aspoň lacné a nebola tam zima. S istotou môžem vyhlásiť, že rodičia nikdy nevideli divadelnú hru, nenavštívili galériu ani neprečítali nijakú knihu. Otec vlastnil len jednu, Asburyho *Newyorské gangy*. Bola to jediná kniha, v ktorej som si v rokoch dospievania listoval, a zanechala vo mne fascináciu gangstermi, kriminálnikmi a zločinom. Väčšina chlapcov sa vyznala v bejzbalistoch, ja v gangsteroch. Poznal som aj nejakých bejzbalistov, ale predovšetkým som vedel, kto sú Harry Horowitz, teda Krvavý Gyp, Jake Guzik alias Mastný palec a Albert „Tik-Tak“ Tannenbaum. Vďaka sesternici Rite som poznal aj filmové hviezdy – mala steny otapetované ich farebnými portrétmi z časopisu *Modern Screen*. Rite sa však povenujem o niečo neskôr. Bola jedným z mála skutočne svetlých bodov môjho dozrievania a zaslúži si samostatný priestor. Vedel som teda, kto je Humphrey Bogart a Betty Grablová, aj to, koľko zápasov vyhral Cy Young, na koľko stiahnutých dobehov nahral Hack Wilson za sezónu alebo kto nadhadzoval za Cincinnati, keď sa súper dvakrát za sebou nedostal ani len k odpalu. Zároveň však aj to, že Abe Reles síce vedel spievať, ale lietanie mu nešlo (vyhodili

ho z okna), ako skončil Owney Madden „Zabijak“ z Cotton Clubu aj prečo Harry „Pittsburský Phil“ Strauss preferoval pri práci sekáčik na ľad.

Okrem *Newyorských gangov* tvorili moju knižnicu len komiksy. Nič iné som do konca puberty ani nečítal. Mojimi literárnymi hrdinami neboli Julien Sorel, Raskoľnikov ani miestni sedliaci z okresu Yoknapatawpha; vzhliadal som k Batmanovi, Supermanovi, Flashovi, Namorovi, Hawkmanovi. Áno, patrili k nim aj káčer Donald, králik Bugs Bunny a Archie Andrews. Je to tak, čítate autobiografiu negramotného mizantropa, ktorý miloval gangstero, nevzdelaného samotára, ktorý si nacvičoval kartové triky pred trojdielnym zrkadlom, aby zvládol nebadane potiahnuť eso, dokonale ho schovať a zinkasovať bank. Je pravda, že napokon som podľahol Cézannovým zrelým jablkám a Pissarrovým daždivým parížskym bulvárom, ale skutočne to bolo len vďaka tomu, že som chodil poza školu a potreboval sa niekam uchýliť v zasnežené zimné rána. A tak som sa ako pätnásťročný a úplne švorc ocitol zoči-voči Matissovi a Chagallovi, Noldemu, Kirchnerovi a Schmidtovi-Rotluffovi, fascinovane hľadel na *Guernicu* a na stenu s výjavom od duševne rozorvaného Jacksona Pollocka, na Beckmannov triptych a tajomné čierne plastiky Louise Nevelsonovej. V MOMA som sa v bufete rovno aj naobedoval a zbehol do kinosály na nejaký starý film. Carole Lombardová, William Powell, Spencer Tracy. Však to znie lepšie, ako lámať si hlavu nad dátumom prijatia kolkového zákona či nad hlavným mestom Wyomingu, čím neustále otravovala protivná a večne mrzutá učiteľka Schwabová? Doma som potom súkal zo seba klamstvá, na ďalší deň v škole výhovorky, priebežne som si vymýšľal, vykrúcal sa, falšoval ospravedlnenky, opäť ma prichytili a rodičia sa len zlostili: „Veď máš také vysoké IQ!“ Ono zas nie je až také vysoké,

ako by sa čitateľ mohol domnievať podľa maminých vášnivých reakcií – nie, naozaj neviem objasniť teóriu strún. Je to zrejme aj z mojich filmov. Niektoré sú zábavné, no nedá sa povedať, že by moje myšlienky inšpirovali vznik nových náboženských prúdov.

Navyše sa bez hanby priznávam, že čítanie ma vôbec nebavilo. Sestra čítala rada, no ja som bol lenivec a prehrýzať sa knihami mi vôbec nepripadalo vzrušujúce. Prečo by aj malo? Rádio a kino boli oveľa lákavejšie. Nenáročné i živšie. V škole človeka neučili čítať s radosťou. Preberali sa tam len nezáživné knihy a príbehy, nemastné-neslané a hlúpe. Boli síce starostlivo vybrané pre chlapcov aj pre dievčatá, no popri Plastákovi či kapitánovi Marvelovi nemali šancu. Myslíte si, že chlapec, ktorému sa búria hormóny (vzoprel som sa Freudovi a vynechal latentné obdobie) a ktorý hltá gangsterky s Bogartom, Jamesom Cagneyom a lacnými sexi blondínkami, sa bude nadchýňať O. Henryho poviedkou o daroch mudrcov od Východu? Je tam toho! Ona predá svoje vlasy, aby mu mohla kúpiť retiazku na hodinky, a on predá hodinky, aby jej mohol kúpiť hrebienok do vlasov. Aké z toho plynie ponaučenie? Vždy radšej darujte hotovosť. V komiksoch nebolo veľa textu, no mal som tie príbehy rád. Keď nám potom v škole tlačili do hlavy Shakespeara, dosiahli akurát to, že už nikdy v živote sme nechceli ani len počuť výrazy *čujte!*, *ráčte!*, *byť či nebyť?*

Naozaj čítať som začal až na konci strednej školy, keď sa už nedalo vzdorovať hormónom. Vtedy som prvýkrát zaregistroval dievčatá s dlhými rovnými vlasmi, bez rúžu a mejkapu, v čiernych roládoch, sukniach a čiernych pančucháčoch, ktoré v kožených kabelách nosili Kafkovu *Premenu* a na okraj si vpisovali poznámky typu „veľká pravda“ či „pozri aj Kierkegaard“. Z nejakého zvláštne-

ho, iracionálneho, priam pudového dôvodu ma vnútorne oslovovali práve ony. Keď som chcel niektorú pozvať na rande a opýtal sa, či by nešla do kina alebo na bejzbal, každá odvetila, že radšej by si šla vypočuť Segoviu alebo pozrieť Ionesca mimo Broadwaya. Vtedy som sa zvyčajne trápne odmlčal, vyjachtal, že sa hneď vrátim, a utekal si naštudovať, kto sú Segovia a Ionesco. Bolo jasné, že tieto mladé ženy nežili v netrpezlivom očakávaní ďalších komiksových príbehov kapitána Ameriku a dokonca ani novinky Mickeyho Spillana, jediného autora, ktorého som vedel citovať.

Keď sa so mnou niektorá z týchto utešených bohém-skych buchtičiek napokon aj stretla, bola to pre nás oboch hrôzostrašná skúsenosť. Ona si totiž veľmi rýchlo uvedomila, že trávi večer s imbecilným analfabetom, ktorý nemá ani potuchy, kam zaradiť Stephena Dedalusa, a mne dochádzalo, že som skutočne úplný idiot, a ak chcem niekedy pobožkať tie nenarúžované pery alebo ju ešte aspoň raz vidieť, budem sa musieť ponoriť do literatúry hlbšie než len po Spillanove trilery o vražedných bozkoch. Tu mi nestačili mafiánske anekdoty o Lucky Lucianovi či bejzbalové historiky o Rubovi Waddellovi. Ak chcem udržať konverzáciu a neriskovať, že dámu bude treba okamžite odprevadiť domov pre náhly záchvat žltej zimnice, musím si prelistovať Balzaca, Tolstého a Eliota. Zatiaľ som však väčšinou zakotvil v Dubrowovej kantíne, kde sa po debakloch sobotňajšej noci zotavoval ne jeden spriaznený zúfalec.

Ale tieto fiaská prídu až v budúcnosti. Akú-takú predstavu o mojich rodičoch už máte, spomeniem teda ešte aj sestru, svojho jediného súrodenca. Potom sa ešte o kúsok vrátim a narodím, aby sa príbeh mohol konečne trochu rozbehnúť.

Letty je odo mňa o osem rokov mladšia. Na jej príchod ma rodičia, prirodzene, pripravovali najhoršie, ako sa dalo: „Keď sa ti narodí sestrička, nebudeš už stredobodom pozornosti. Všetky darčeky bude dostávať ona. Všetci sa budeme musieť zamerať na ňu a jej potreby, takže nečakaj, že by sa ešte niekedy všetko točilo len okolo teba.“ Iným osemročným chlapcom by asi predstava, že ho nový prírastok zrazu odsunie na vedľajšiu koľaj, otriasla. Ja som rodičov síce ľúbil, no už vtedy mi bolo jasné, že sú to úplní amatéri, ktorí nemajú predstavu o výchove detí, a ich bezútešné predpovede sú hlúpe a bezobsažné, čo sa aj potvrdilo. V podstate si ich veľmi vážim za to, že ma tak bezvýhradne milovali, a vedel som, že aj keď sa práve tvárili ako Kasandry, nikdy ma neopustia a vždy im bude záležať na mojom šťastí a pohode. A tak to aj bolo.

Len čo som sestru zbadal v kolíske, zamiloval som sa do nej, zbožňoval ju, pomáhal pri jej výchove, chránil ju pred napätím medzi rodičmi, ktoré často pre úplnú maličkosť priam exponenciálne eskalovalo. Kto by povedal, že roztržka nad *gefilte fiš* môže prerásť do boja homérovských rozmerov? S Letty som sa hrával a často som ju brával so sebou, keď som išiel von s kamarátmi. Všetci hovorili, že je roztomilá a šikovná, a ako súrodenci sme spolu vynikajúco vychádzali. Spomínam si, ako sme si svojho času písali s Grouchom Marxom, s ktorým som sa v priebehu rokov skamarátil vďaka Dickovi Cavettovi – o ňom sa zmienim neskôr. Grouchovi som napísal, keď zomrel Harpo, a on mi odpovedal, že sa s Harpom nikdy v živote vážnejšie nepohádali ani si nenadávali, a presne taký vzťah mám so sestrou, ktorá mi dnes produkuje filmy.

Tak, a teraz sa už môžem narodiť. Konečne prichádzam na svet, v ktorom sa nikdy nebudem cítiť ako doma, nikdy ho skutočne nepochopím, neuspokojím sa s ním ani

mu nič neodpustím. Allan Stewart Konigsberg, narodený 1. decembra 1935. V skutočnosti som sa narodil krátko pred polnocou tridsiateho novembra, no rodičia dátum posunuli, aby som začínal od jednotky. Nemal som z toho v živote absolútne žiadne výhody, to mi už radšej mohli zanechať nejaký pekný balík v banke. Spomínam to len preto, že moja sestra sa iróniou osudu, hoc aj bezvýznamnou, narodila o osem rokov neskôr v ten istý deň. Prihodte k tejto pozoruhodnej zhode náhod pätnásť centov a máte na lístok do metra. Naši bývali v Brooklyne, no ja som sa narodil v pôrodnici v Bronxe. Nepýtajte sa ma, prečo mama merala kvôli pôrodu cestu až do Bronxu. Možno tam bola strava zadarmo. V každom prípade, domov sa nepobrala hneď. Vlastne tam takmer zomrela. Niekoľko týždňov to naozaj nevyzeralo dobre, no ako sama vravievala, dostal ju z toho priebežný prísun tekutín. To by som dopadol, keby ma bol vychovával len otec. Trestný register by som dnes mal dlhší než Tóra. Nakoniec som však vyrastal s dvomi milujúcimi rodičmi a, prekvapivo, stal sa zo mňa neurotik. Nemám potuchy prečo.

Pre maminých päť sestier som bol stredobodom vesmíru, ako jediné chlapča si ma tie milé ježibaby chovali ako v bavlnke. Vždy som mal plné brucho, strechu nad hlavou a obišli ma aj všetky vážnejšie choroby vrátane detskej obrny, ktorá zúrila všade. Nemal som Downov syndróm ako jeden spolužiak zo školy ani hrb ako malá Jenny a ani mi na rozdiel od malého Schwartza nevypadávali vlasy. Bol som zdravý, obľúbený, športovo založený, vždy prvá voľba do každého tímu, bavil ma bejzbal, behal som, a predsa sa zo mňa stala neurotická, ustráchaná a precitlivená troska, mizantropický, klaustrofobický, samotársky, zatrpknutý, nenapraviteľný pesimista, ktorý sa len zázrakom drží nad vodou. Nieкто vidí poloprázdny pohár, nie-

kto poloplný, ja som mal vždy pred očami poloplnú rakvu. Podarilo sa mi úspešne vyhnúť hádam tisícke porúch, ktoré mi prirodzene hrozili, okrem jednej - má kód 6.82 a znamená, že nie som schopný potláčať realitu. Mame to nikdy nešlo do hlavy. Vravievala, že asi do piatich rokov som bol milý, poslušný a radostný chlapec a potom sa zo mňa zrazu stalo ušomrané, protivné a rozmazané decko.

Naozaj sa mi v živote nestalo nič také strašné, aby sa z usmiateho pehavého chlapčáťa v ležérnych nohaviciach a s rybárskym prútom v ruke musel stať večne nespokojný chumaj. Napadá mi, či to nie je tým, že som si zhruba ako päťročný začal uvedomovať smrteľnosť a cítil sa podvedený - na tomto sme sa predsa nedohodli. Nikto sa ma nepýtal, či chcem byť konečný. S dovolením, rád by som požiadal o vrátenie peňazí. S vekom sa predo mnou okrem nevyhnutnosti zániku čoraz väčšmi vynárala aj nezmyselnosť existencie. Dospel som k tej istej otázke ako princ dánsky. Načo trpne niesť strely a šípy zlostnej šťasteny, keď stačí navlhčiť si nos, strčiť ho do elektrickej zásuvky a už nikdy sa netrápiť úzkosťou, bolesťami v hrudnom koši či matkiným vareným kuraťom? Hamlet to neurobil, lebo sa bál, čo by priniesol život na druhej strane, ale ja v posmrtný život neverím a nerobím si ilúzie o ľudskom osude a jeho trápnej absurdite, tak načo sa ním mám prebíjať? Nenašiel som nijaký logický dôvod a rozhodol som, že ľudské plemeno je jednoducho naprogramované na neustály vzdor voči smrti. Krv triumfuje nad mozgom. Nejestvuje logický dôvod pokračovať v živote, ale koho zaujíma, čo vraví hlava, keď srdce bľaboce: Videl si už Lolu v minisukni? Nariekame tu a vzdycháme, tvrdíme, a to celkom presvedčivo, že život je nezmyselná nočná mora, ktorá prináša len utrpenie a plač, no len čo do miestnosti vstúpi niekto s nožom a chce nás zabiť, vzchopíme sa,

schmatneme ho za golier a zo všetkých síl sa ho usilujeme premôcť a zachrániť si život. (Teda konkrétne ja sa dám na útek.) Predpokladám, že to nejako súvisí s našimi molekulami. Už vám iste došlo, že nie som nijaký intelektuál ani mimoriadne príjemný spoločník.

Mimochodom, je fascinujúce, ako často ma označujú za „intelektuála“. S realitou to má spoločné asi toľko ako lochnesská príšera, keďže v hlave nemám ani jeden intelektuálny neurón. V mladosti som bol analfabet bez záujmu o vedomosti, prototyp lajdáka rozvaleného pred telkou, z ktorej naplno hučal futbal, s pivom v ruke a so stenami polepenými plagátmi z *Playboya*, ignorant, čo sa predvádzal v tvídovom obleku so záplatami na lakťoch a tváril sa ako profesor z Oxfordu. Nemám prenikavý úsudok ani ušľachtilé myšlienky a vôbec nerozumiem poézii, ktorá sa začína inak ako „Ruže sú červené, fialky modré“. Nosím však okuliare s čiernym rámom, čiže tejto rozprávke sa stále darí asi práve vďaka nim a zopár zrnkám múdrosti vypožičaným zo sfér vyšších, než som vôbec schopný pojať, zručne využitým na vytvorenie klamného dojmu osvietenej mysle.

Takže vyrastám v bubline milujúcich starostlivých žien, mamy, tety, a štyroch milujúcich starých rodičov. Teraz sa dobre sústreďte. Otcov otec, kedysi boháč, ktorý sa vybral loďou do Londýna len tak na dostihy a mal vlastnú opernú lôžku, bol už na mizine a nezarobil ani na slaná vodu. Jeho manželka bola takisto imigrantka, zobrali sa, aby ich pustili do krajiny. Ona unikala pred ruskými pogromami, on pred povinnou vojenskou službou. Teraz to už bola vetchá starinka s cukrovkou, žijúca s manželom a potomstvom v spustnutom príbytku s pianínom, na ktorom nikto nehral. No ľúbila ma. Vždy mi potajomky vtisla do ruky nejaký ten dolárík či kocku cukru na cmúľanie a nežiadala za to

nič, len občasnú návštevu. Napriek chudobe bola vždy neskutočne štedrá.

Aj matkini rodičia ma mali veľmi radi. Stará mama bola tučná a hluchá a celé dni presedela pri okne (viac by jej to pristalo na lekne na hladine rybníka). Starý otec bol aktívny a agilný, väčšinu času trávil v synagóge a takto sa mu za dobrotu odplatil jeho naničhodný vnuk: S kamarátmi sme kdesi našli falošnú päťcentovku. Čisté olovo. Báli sme sa, že keby nás prichytili, ako si za ňu kupujeme sladkosti, zavreli by nás do polepšovne na Rikers Islande, a tak som sa podujal, že ju podstrčím starému otcovi. Vo svojom veku na to určite nepríde – a ani neprišiel. Olovo som vymenil za päť centov z jeho zaklápacej peňaženky a vôbec to nebolo ako vo filmoch, kde sa starček pousmeje, sprisahanecky žmurkne a tvári sa, že nevie, o čo mi ide. Nie. Normálne som ho okradol o päť centov, nechal som mu kus olova a šiel som si kúpiť arašidy v čokoláde.

Napokon sa dostávame k žiarivej hviezde môjho detstva. Sesternica Rita bola o päť rokov staršia, blondína, nazoajstná fešanda a môj život ovplyvnila hádam najväčšími zo všetkých. Rita Wishnicková, dcéra ďalšieho ruského židovského prisťahovalca Višneckého, z ktorého sa v Amerike stal Wishnick. Po obrne síce trochu krívala, ale bola veľmi pekná a príťažlivá. Obľúbila si ma a všade ma brávala so sebou – do kina, na pláž, do čínskych reštaurácií a na pizzu, na minigolf, hrávala so mnou karty, dámu aj monopoly. Zoznámila ma so všetkými kamarátmi, chlapcami a dievčatami staršími odo mňa, ktorých som asi nejako očaril svojou predčasnou vyspelosťou, a toľko som sa okolo nich obšmietal, až sa zo mňa stal malý sveták a moje detstvo nabralo úplne nové rozmery.

Mal som kamarátov aj medzi rovesníkmi, ale väčšiu časť som trávil s Ritou a jej partiou. Boli to šikovné

a múdre židovské decká zo strednej vrstvy a dobre sa učili, aby sa mohli stať učiteľmi, novinármi, profesormi, lekármi a právnikmi.

Ale vráťme sa k filmom. Rita ich milovala. Nezabúdajte, že ja som mal päť rokov a ona desať. Nielenže jej na stenách v izbe viseli farebné fotografie hádam každej hollywoodskej hviezdy, ale aj pravidelne chodievala do kina, každú sobotu na poludňajší dvojprogram, spravidla do Midwoodu, s kamarátmi a so mnou. Videl som všetky tituly, ktoré opustili brány Hollywoodu, každý veľkofilm aj každé lacné béčko. Vedel som, kto v nich hrá, rozpoznával jednotlivých hercov, či už hrali vedľajšie postavy, alebo charakterové roly, spoznával aj hudbu, keďže sme s Ritou donekonečna vysedávali pri rádiu a sledovali všetky hitparády. V tých časoch sa v domácnostiach počúvalo rádio od rána do večera, zneli z neho správy a hudba – ale aká!

Populárna hudba vtedy znamenala mená ako Cole Porter, Rodgers a Hart, Irving Berlin, Jerome Kern, George Gershwin, Benny Goodman, Billie Holidayová, Artie Shaw, Tommy Dorsey. Tá úchvatná hudba a nádherné filmy ma úplne pohltili. Spočiatku som pravidelne chodieval na sobotné dvojprogramy a postupne na čoraz viac filmov a čoraz častejšie. Sobotné rána v kine Midwood boli úžasne vzrušujúce. Vonku ešte svietili pouličné lampy a skupinky divákov si už kupovali zásoby sladkostí a uberali sa na svoje miesta za zvukov populárnej melódie, ktorá mala zabrániť vzbure už usadených. Napríklad Harry James vyspevoval, ako to on všetko zvládne, vo svojom *I'll Get By*. Lampy na zlatých mosadzných konzolách mali červené tienidlá, aj koberce boli červené. Konečne zhasli svetlá, rozťahla sa opona a na striebornom plátne sa rozžiarilo logo, pri ktorom sa človeku na povel rozslintalo srdce od očakávania, ak mi dovoľíte takto metaforicky použiť reflexy pavlovov-

ských psov. Videl som všetko, komédie, kovbojky, romantické melodrámy, pirátske aj vojnové filmy. O niekoľko desaťročí sme s Dickom Cavettom stáli na ulici, kde kedysi bolo toto grandiózne kino, hľadeli sme na opustený stavebný pozemok a spomínali, ako sme sedávali v jeho strede a dávali sa unášať do neznámych miest, plných intríg, na púšte medzi romantických beduínov, na lode, do zákopov, zámkov a indiánskych rezervácií. Ani po kaviarni U Ricka neostalo ani stopy a onedlho tam vyrástol bytový dom.

V detstve som mal najradšej komédie, v ktorých tieklo prúdom šampanské. Miloval som príbehy odohrávajúce sa v luxusných apartmánoch na strechách mrakodrapov, kde búchali zátky, len čo sa otvorili dvere súkromného výťahu. Elegantní chlapíci tam duchaplným šarmom zvädzali prekrásne ženy v róbach, v akých by sa dnes nemuseli hanbiť ani na svadbe v Buckinghamskom paláci.

Apartmenty boli obrovské, poväčšine mezonety, a prevládala v nich biela farba. Návštevník sa hneď po príchode vybral rovno k baru, kde si nalial drink zo sklenenej karafy. Pilo sa v jednom kuse a nikdy sa nikto nepovracal. Nikto neumieral na rakovinu, nezatekalo im tam, a keď uprostred noci zazvonil telefón, ľudia vysoko nad Park Avenue či Piatou avenue sa nemuseli vyterigať z postele ako moja mama a v tme si otlkať kolená cestou k čiernej mašinke v hale, aby sa dozvedeli, že im napríklad práve skončil príbuzný. Kdeže! Katharine Hepburnová, Spencer Tracy, Cary Grant či Myrna Loyová len siahli na nočný stolík vedľa postele, ich aparát bol zvyčajne biely a v súrnych telefonátoch nikdy nešlo o metastázované bunky ani o cievnú trombózu spôsobenú smrteľným množstvom mäsa, ktoré dotyčný neborák za život skonzumoval, ale o oveľa prozaickejšie a ľahšie riešiteľné záležitosti: „Prosim? Ako to myslíš, že oficiálne nie sme manželia?“